

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Česká literatura 2. poloviny 20. a 21. století - struktura maturitního okruhu a úkoly
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_CJL2.3.01a
Autor vzdělávacího materiálu:	PhDr. Olga Šimandlová
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	prosinec - leden 2013
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor:	Český jazyk a literatura
Vzdělávací předmět:	Český jazyk a literatura
Tematická oblast:	Česká literatura 2. poloviny 20. a 21. století
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník gymnázia (vyšší stupeň)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace:	Vzdělávací materiál slouží k systematizaci učiva při přípravě na maturitní zkoušku. Obsahuje cvičné úkoly k ověření poznatků. Inovuje výuku využitím interaktivní tabule.
Citace použitých zdrojů:	HÁNOVÁ, Eva a kol. <i>Odmaturuj z literatury 1</i> . 3. vyd. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0. s. 164-193. POLÁŠKOVÁ, Taťána, MILOTOVÁ Dagmar, DVOŘÁKOVÁ Zuzana. <i>Literatura: přehled středoškolského učiva</i> . 2. vyd. Třebíč: Petra Velanová, 2006. ISBN 80-902571-6-X. s. 164-190. SOCHROVÁ, Marie. <i>Český jazyk a literatura</i> . 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0468-6. s. 74-84. Vlastní zdroje.

Vzdělávací materiál vytvořen v rámci projektu
Sportovní gymnázium - škola 21. století

I. Česká poezie
2. polovina 20. a 21. století

OSNOVA TÉMATU

- poezie díkůvzdání
- tematika budování socialismu
- poezie všedního dne
- existenciální poezie
- experimentální poezie
- písničkářská tvorba
- tvorba 70. a 80. let 20. století
- tvorba po roce 1989
- úkoly k tématu Česká poezie 2. poloviny 20. a 21. století

1.1 Poezie díkůvzdání

oslava konce 2. světové války

radost z osvobození

☐ **Jaroslav Seifert** - sbírka Přilba hlíny

☐ **František Halas** - sbírka V řadě

☐ **František Hrubín** - sbírka Chléb s ocelí, poema Jobova noc

1.2 Tematika budování socialismu

počátky budování socialismu po roce 1948

obavy o budoucnost a udržení míru

trvalé hodnoty v rodině, domovu, vlasti

❑ **František Hrubín** - básnické skladby Hirošima, Proměna

❑ **Vítězslav Nezval** - básnická skladba Zpěv míru

básnická hra Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

❑ **Josef Kainar** - sbírka Český sen

❑ **Jaroslav Seifert** - sbírka Maminka, rodinná intimní poezie

1.3 Poezie všedního dne

skupina kolem časopisu **Květen**, vznik roku 1955
inspirace civilizací a velkoměstem
program poezie všedního dne
návaznost na Skupinu '42

☐ **Miroslav Holub** - sbírky Denní služba, Achilles a želva,
Jdi a otevři dveře

☐ **Karel Šiktanc** - sbírka Český orloj

☐ **Jiří Šotola** - sbírky Svět náš vezdejší, Hvězda Ypsilon

1.4 Existenciální poezie

brněnská skupina kolem časopisu **Host do domu**

vliv existencialismu, pesimismus ze světa, depoetizace verše

❑ **Oldřich Mikulášek** - sbírky Ortely a milosti, Šokovaná růže

❑ **Jan Skácel** - sbírky Kolik příležitostí má růže,

Kdo pije po tmě víno

❑ **Ivan Diviš** (po r. 1970 v exilu) - sbírky Odchod z Čech,

Noe vypouští krkavce

❑ **Josef Kainar** - sbírky Nové mýty, Člověka hořce mám rád,

Lazar a píseň, Moje blues

1.5 Experimentální poezie 60. let 20. století

nonsensová poetika (nonsens = nesmysl)

hra se slovy, redukce slov na slabiky, hlásky

v textech užity vzorce, grafy, symboly

koláže, obrazové básně

☐ **Josef Hiršal, Bohumila Grögerová** - sbírka Job-boj

☐ **Václav Havel** - sbírka Antikódy

☐ **Ivan Wernisch** - sbírka Kam letí nebe

1.6 Písničkářská tvorba

poezie zpívaná (nevážná)

zhudebněné texty na pomezí básní a písničkových textů

protestsongy

- ❑ **Josef Kainar** - sbírka Nové mýty (Stříhali dohola malého chlapečka, zhudebnil Vladimír Mišík), sbírka Moje blues
- ❑ **Jiří Suchý** - sbírky Klokočí, Růže růžová, písně pro divadlo Semafor (hudba Jiří Šlitr)
- ❑ **Karel Kryl** - sborník Knížka Karla Kryla
- ❑ **Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Jiří Dědeček, Jarek Nohavica, Karel Plíhal, Jan Vodňanský**

1.7

70. a 80. léta 20. století

doba tzv. normalizace

1.7.1 Tvorba oficiálně vydávaná

☐ **Ivan Skála, Jiří Taufer, Jan Pilař**

☐ **Jiří Žáček** - parodická poezie, aforismy

básně pro dospělé i pro děti

sbírky *Aprílová škola*, *Okurková sezóna*, *Verše pro kočku*,

Ráno moudřejší večera

☐ Jaroslav Seifert

od 70. let až do počátku 80. let 20. století oficiálně nevydáván

1984 - Nobelova cena za literaturu

sbírky Koncert na ostrově, Deštník z Piccadilly, Morový sloup,
Býti básníkem

kniha vzpomínek Všecky krásy světa

1.7.2 Tvorba ineditní (samizdatová a exilová)

samizdatové **edice Petlice** (Ludvík Vaculík), **Expedice** (Václav Havel, Jan Lopatka)

exilová nakladatelství **Poezie mimo domov** (SRN), **Index** (SRN), **68 Publishers** (Kanada), **Rozmluvy** (Anglie)

kritika doby, nesvobody, tvorba disidentů

underground - poezie „z podzemí“

kritika doby, nesvobody

tvorba disidentů

underground - poezie „z podzemí“

☐ **Egon Bondy** (vlastním jménem Zbyněk Fischer)

sbírky Trapná poezie, Naivita

☐ **Ivan Martin Jirous, řeč. Magor** - sbírka Magorovy labutí písně

1.8 Tvorba po roce 1989

tvůrčí svoboda

různorodost tvorby

Jáchym Topol

sbírky Miluju tě k zbláznění, V úterý bude válka

Markéta Procházková - sbírky Na prahu lásky, Vítání jara

Jaromír Typl - sbírka Ztracené peklo

1.9 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÁ POEZIE

2. POLOVINY 20. A 21. STOLETÍ

1. Kteří básníci vyjádřili verši pocity radosti z konce války a z nově nabyté svobody?
2. Ve kterých básnických skladbách vyjádřil František Hrubín obavy o osud lidstva?
3. K jaké literární skupině patřili básníci Miroslav Holub a Karel Šiktanc?
4. Co víte o básnické skupině kolem časopisu Host do domu?

5. Objasněte termín: depoetizace verše.
6. Čím se vyznačovala experimentální poezie a kdo je jejím představitelem?
7. Kdo patřil mezi básníky tzv. poezie nevážné, zpívané?
8. Co víte o básnické tvorbě z doby normalizace? Uveďte některé autory a jejich díla.

9. Které samizdatové edice a exilová nakladatelství znáte?

10. Autor básnických sbírek Morový sloup, Býti básníkem, Všecky krásy světa je básník – nositel Nobelovy ceny za literaturu
Uveďte jeho jméno.

II. Česká próza

2. polovina 20. a 21. století

Osnova tématu

- próza vracející se k okupaci a 2. světové válce
- budovatelská próza
- historizující a historická próza
- próza nových výrazových forem
- próza vydávaná v samizdatu a v exilu
- soudobá próza
- úkoly k tématu Česká próza 2. poloviny 20. a počátku 21. století

2.1 Próza vracející se k okupaci a 2. světové válce

osobní zkušenosti z války, novely, povídky, romány

- ❑ **Jan Drda** - povídky Němá barikáda (povídka Vyšší princip)
- ❑ **Jiří Marek** - román Muži jdou ve tmě
- ❑ **Jan Otčenášek** - novela Romeo, Julie a tma,
román Kulhavý Orfeus
- ❑ **Bohumil Hrabal** - novela Ostře sledované vlaky
- ❑ **Ota Pavel** - povídky Jak jsem potkal ryby, Smrt krásných srnců
- ❑ **Ladislav Fuks** - román Pan Theodor Mundstock
- ❑ **Arnošt Lustig** - novela Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou,
román Dita Saxová
- ❑ **Norbert Frýd** - romány Krabice živých, Krabice mrtvých

2.2 Téma budování socialismu

tematika budování socialismu

budovatelská povídka, budovatelský (výrobní) román

společenský román

schematismus tvorby

☐ **Václav Řezáč** - „kolonizační romány“ *Nástup*, *Bitva*

☐ **Jan Otčenášek** - román *Občan Brych*

☐ **Jan Kozák** - román *Mariana Radvaková*

2.3 Historizující a historická próza

2.3.1 Historizující próza

snaha dát čtenáři „lekcí z dějepisu“

nový pohled na dějiny

☐ **Antonín Zápotocký**

romány Vstanou noví bojovníci, Bouřlivý rok 1905,

Rudá záře nad Kladnem

2.3 Historizující a historická próza

2.3.2 Historický román

- ❑ **Václav Kaplický** - Kladivo na čarodějnice
- ❑ **Miloš Václav Kratochvíl** - Mistr Jan, Život Jana Amose
- ❑ **Vladimír Neff** - Sňatky z rozumu (Císařské fialky, Zlá krev, Veselá vdova, Královský vozataj)
- ❑ **František Kožík** - Největší z pierotů, Josef Mánes, Miláček národa
- ❑ **Jarmila Loukotková** - Navzdory básník zpívá
- ❑ **Miroslav Švandrlík** - Černí baroni

2.4 Próza nových výrazových forem

2.4.1 Metoda racionální technologie výstavby textu

□ **Vladimír Páral**

romány Mladý muž a bílá velryba,

Veletrh splněných přání, Soukromá vichřice, Katapult,

Profesionální žena, Playgirls I, Playgirls II., Profesionální muž

2.4 Próza nových výrazových forem

2.4.2 Pábení, pábitelská próza

☐ **Bohumil Hrabal** - povídky Pábitelé,
novela Ostře sledované vlaky,
romány Skřivánci na niti, Postřižiny, Slavnosti sněženek,
Obsluhoval jsem anglického krále

2.4.3 Společensky ožehavá témata o lidech z okraje společnosti

- ☐ **Radek John** - romány Memento, Džínový svět
- ☐ **Václav Dušek** - Druhý dech, Tuláci, Lovec štěstí

2.5 Próza vydávaná v samizdatu a v exilu

nakladatelství 68' Publishers (Toronto, Kanada)

- ❑ **Ludvík Vaculík** - romány Český snář, Sekyra
- ❑ **Josef Škvorecký** - povídky Prima sezóna,
romány Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Příběh inženýra lidských duší
- ❑ **Pavel Kohout** - romány Katyně, Kde je zakopán pes
- ❑ **Milan Kundera** - povídky Směšné lásky,
romány Žert, Nesnesitelná lehkost bytí
- ❑ **Ivan Klíma** - povídky Má veselá jitra
- ❑ **Eva Kantůrková** - povídky Přítelkyně z domu smutku

2.6 Soudobá próza

různá tematika

☐ **Michal Viewegh**

narativní vypravování

romány Báječná léta pod psa, Výchova dívek v Čechách,
Účastníci zájezdu, Román pro ženy, Román pro muže, Tři v háji,
Povídky o manželství a sexu, Krátké pohádky pro unavené rodiče

☐ **Tereza Boučková** - romány Rok Kohouta,

Jen si tak trochu schnít

2.7 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÁ PRÓZA 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

1. Uveďte některé autory a jejich prozaická díla, v nichž se tematicky zaměřili na období 2. světové války.
2. Kteří autoři zpracovávají židovskou tematiku a osudy lidí židovského původu v období okupace u nás?
3. Po válce vznikala próza poznamenaná atmosférou budování socialismu, tzv. budovatelský či výrobní román. Která prozaická díla znáte?

4. Víte, o které knize se hovoří?

Film byl natočen podle novely Bohumila Hrabala českým režisérem Jiřím Menzelem v roce 1966. O dva roky později, v roce 1968, získal film Cenu Americké akademie filmových umění a věd Oscar za nejlepší cizojazyčný film. Americký týdeník Time zařadil tento film do stovky nejlepších filmů všech dob.

5. Po 2. světové válce vznikala historická próza hledající klíč k pochopení soudobého společenského a politického vývoje a poukazující na vývoj dělnického hnutí u nás. Které autory a jejich díla můžete uvést?

6. Objasněte podstatu tzv. metody racionální technologie výstavby textu a uveďte, kdo je tvůrcem.

7. Autorem tzv. pábitelské prózy byl Bohumil Hrabal. Vysvětlete podstatu pábení.

8. Které romány napsal Bohumil Hrabal a jaká je jejich tematika?

9. Kteří autoři a v jakých románech zachytili až dokumentárním způsobem mentalitu mladých lidí žijících na okraji společnosti v době tzv. normalizace?

10. Který soudobý autor píše tzv. narativní prózu? Uveďte jeho jméno a některé romány.

III. České divadlo

2. poloviny 20. a 21. století

Osnova tématu

- drama vracející se k okupaci a 2. světové válce
- budovatelské drama
- lyrické drama, tzv. generační hra
- absurdní drama
- existenciální tematika
- divadla malých forem
- úkoly k tématu České divadlo 2. poloviny 20. a počátku 21. století

3.1 Drama vracející se k okupaci a 2. světové válce

hry s jinotaji

tematika potřeby udržet světový mír

☐ **Jan Drda** - hry s jinotaji Hrátky s čertem,
Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert

☐ **Vítězslav Nezval** - obavy o udržení míru
básnická hra Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

3.2 „Budovatelské“ drama

50. léta 20. století

tematika budování socialismu

- Vašek Káňa** - Parta brusiče Karhana
- Pavel Kohout** - Dobrá píseň
- Miloslav Stehlík** - Jarní hromobití

3.3 Lyrické drama, tzv. generační hra

přelom 50. - 60. let 20. století

obraz života moderního člověka

☐ **František Hrubín** - Srpnová neděle, Křišťálová noc

3.4 Absurdní drama

60. léta 20. století

tragikomické situace a dialogy

neochota i neschopnost dorozumět se, kritika byrokracie

☐ **Václav Havel** - Zahradní slavnost, Vyrozumění,
Ztížená možnost dorozumění, Pokoušení, Odcházení

jednoaktovky Audience, Vernisáž

☐ **Pavel Kohout** - jednoaktovky Atest, Marast
celovečerní hra Marie zápasí s anděly

3.5 Existenciální tematika

hry o hledání životních jistot

- ❑ **Josef Topol** - Konec masopustu, Sbohem, Sokrate
- ❑ **Ludvík Kundera** - Totální kuropění, Malé radosti
- ❑ **Karel Steingerwald** - Dobové tance

3.6 Divadla malých forem, autorské divadlo

❑ divadlo **Reduta** Praha - vzniklo roku 1957

divadelní pořady tzv. text-appealy

prvky literárního kabaretu sestaveného z povídek, komentářů
a písniček Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila

❑ **Divadlo Na zábradlí**, Praha - vzniklo roku 1958

Jiří Suchý a Ivan Vyskočil

první představení - divadelní leporelo plné písniček Kdyby tisíc
klarinetů

později v divadle činohra i pantomima, mim Ladislav Fialka

Divadla malých forem

❑ divadlo **Semafor (Sedm malých forem)** - vzniklo roku 1959

Jiří Suchý a **Jiří Šlitr**

Člověk z půdy, Kdyby tisíc klarinetů, Dobře placená procházka, Jonáš a tingl-tangl, Kytice

❑ Od roku 1967 vystupovala v divadle Semafor též dvojice

Jiří Grossmann a **Miloslav Šimek** - Návštěvní dny

po smrti Jiřího Grossmanna spolupracoval Miloslav Šimek s **Luděkem Sobotou**, později s **Jiřím Krampolem**

Divadla malých forem

□ Divadlo Járy Cimrmana

Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak

1. část hry „seminář“, 2. část „referát“ ilustrován

Posel z Liptákova, Záskok, Švestka, Vyšetřování ztráty
třídní knihy, Němý Bobeš, Dobyť severního pólu, Blaník

Divadla malých forem

- ❑ brněnský soubor **Husa na provázku**
- ❑ **Studio Ypsilon**, Praha - dramatik Jan Schmid, herci Martin Dejdar, Jiří Lábus aj.
- ❑ Boleslav Polívka - herec, autor hry **Šašek a královna**, představitel scény **Manéž**
- ❑ **Divadlo Sklep**, Praha - Milan Šteindler, Tomáš Vorel, David Vávra, Tomáš Hanák.

□ V 70. a 80. letech 20. století byly hry zakázaných autorů inscenovány i v tzv. **bytových divadlech** soukromá představení pro okruh nejbližších známých hraná v domácím prostředí

2.7 ÚKOLY K TÉMATU ČESKÉ DIVADLO 2. POLOVINY 20. A POČÁTKU 21. STOLETÍ

1. Jak se nazývají divácky úspěšné pohádkové hry s jinotaji, které po druhé světové válce napsal Jan Drda?
2. V 50. letech 20. století pronikla také na divadlo budovatelská tematika. Které autory a hry znáte?
3. Co nového přinesly na jeviště lyrické hry Františka Hrubína Srpnová neděle a Křišťálová noc?
4. Co je podstatou absurdního dramatu odrážejícího život člověka, který ztratil smysl života?

5. Jak se jmenuje úspěšné drama Václava Havla, v němž je život a svět odhalen jako jakási nedohraná šachová partie?

6. V době, kdy hry Václava Havla jako disidenta byly režimem zakázány a sám autor byl perzekuován, vznikly jednoaktovky s autobiografickými prvky. O jaké jednoaktovky se jedná?

7. Jak se jmenuje hra, v níž dramatik Pavel Kohout popsal pocity herečky - disidentky, která nesmí na jevišti a situaci psychicky těžce nese?

8. Znáte některé autory a jejich hry, v nichž řeší otázky smyslu lidské existence a životních jistot?

9. Od poloviny 50. let 20. století začala vznikat divadla malých forem. Která divadla tohoto formátu znáte?

10. Ve kterém divadle jeho protagonisté vytvořili typ hry, která má dvě části, z nichž v první se odehrává tzv. „seminář“ a ve druhé části hry je „referát“ ilustrován?